RUSKI INWALID

№ 283.

NIEDZIELA. 28 Listopada 1820 r.

CZYLI

WIADOMOŚCI WOJENNE.

Treść. Wiadomości Kraiowe: z Petersburga. Królestwo Polskie. Wiadomości Zagraniczne: Niemcy. Hiszpaniia. Włochy. Rozmaitości.

WIADOMOŚCI KRAIOWE.

z Petersburga, 28 Listopada.

Przez ukaz Jego Cesarskiey Mości przeniesieni zostaią: Biskup twerski *Filaret* członek Synodu do dyecezyi iarosławskiey na wakuiącą Katedrę tameczną; na mieysce zaś iego postępuie członek Synodu *Symeon*, biskup czernihowski, a do dyecezyi czernihowskiey przenosi się Wikaryiusz Metropolii moskiewskiey *Laurenti*, biskup Dmitrowski.

Rzeczywisty radca stanu *Dubieński* nayłaskawiey ozdobionym został orderem Ś. Włodzimierza drugiey klassy wielkiego krzyża.

Akademiia umieiętności petersburska, mianowała swoim członkiem honorowym Jakóba *Bercelius,* znakomitego chemika szwedzkiego, członka i Sekretarza nieprzemiennego Akademii umieiętności w Sztokolmie, kawalera orderu gwiazdy północney.

— Wczora o godzinie 9tey z rana wyszedł ztąd do Moskwy pierwszy powoz przewozowy (*Dyligence*) i odtąd nieprzerwanie po dwa razy na tydzień we środy i soboty wyprawiać się w tęż podróż będzie według prawideł od kilku iuż miesięcy ogłoszonych. Tym powozem iechać można niekoniecznie do samey Moskwy; lecz do każdego miasta lub stacyi pocztowey po drodze leżącey. Życzący iechać tym powozem, powinni się zapisać w kantorze towarzystwa urządzeniem tego zaprowadzenia trudniącego się, na ulicy *Wielkiey morskiey* maiącym mieysce. W poniedziałek, wtorek, czwartek i piątek od godziny 8mey ranney do pierwszey po południu, kantor pomieniony iest otwarty.

Za przybyciem tego powozu do Moskwy, zaraz wychodzi podobnyż ztamtąd, i także dwa razy co tydzień w też dni i godziny wyprawianym bywa do Petersburga, według tychże samych prawideł.

— Od kilku iuż dni mamy zupełną zimę. W przeszły wtorek był pierwszy 17stu stopniowy mróz, według termometru *Reaumura*; następnych dni zmnieyszył się do 14 i 12 sto-

pni, w piątek było tylko 8 stopni a wczora 7.

—Pozawczora Dyrekcyia widowisk tuteyszych dawała na dochod Jnwalidów spektakl w wielkim teatrze. Publiczność tuteysza dała nowy dowod gorliwości swoiey w przyczynieniu się do powiększenia funduszów tych szanownych obrońców kraiu. — Wszystkie loże i krzesła były zaięte i gdyby nawet teatr wedwoie był większy, zapewneby ani iedno mieysce niezostawało próżne; połowa bowiem ochoczych nieznalazła już biletów.

z Astrachania, 3 Listopada.

W przeciągu upłynionego miesiąca Września przybyło do portu tuteyszego z Persyi, wyspy *Sary*, Saljan i Baki siedm statków kupieckich z rozmaitemi towarami. W tymże czasie wydano z magazynów komory celney Astrachańskiey rozmaitych towarów sprowadzonych z zagranicy za 209,216 rubli i 92 kopieyki, a wysłano za granicę rozmaitych towarów kraiowych za 826,924 rubli.

z Berdyczewa, 3 Listopada.

Od 15 Października po 1 Listopapa roku teraznieyszego sprowadzono tu z Cesarstwa Austryiackiego z miasta Brodow rozmaite towary, a mianowicie materyiałów aptekarskich za 7325 rubli i 72 kop; materyy bawełnianych za 3570 rubli; wodek pachnących za 170 rubli; różnych galanteryi za 300 rubli; Jnstrumentów muzycznych za 6207 rubli; farb malarskich za 28,032 r.—Przędzy nicianey 1010 rubli; Towarów metallicznych za 50,115 rubli. Trunków za 8780 rubli.—Towarów wełnianych za 82,475 rubli. Jedwabnych towarów za 12,670 rubli. Naczyń faiansowych, porcellanowych i szkła za 15,402 rubli. Wszystkiego za 172,104 rubli 75 kop.

KRÓLESTWO POLSKIE.

Rozkaz Dzienny do woyska Polskiego.

w Kwaterze Główney dnia 20 Listopada 1820. w Warszawie.

ZA NAYWYŻSZYM ROZKAZEM.

Postępuie na wyższy stopień.

W Gwardyi: W pułku grenadyierów porucznik Zacharyiach Wesołowski na Kapitana.

Przeniesieni zostaią.

Z tegoż pułku, Kapitan Koszucki, do Szkoły applikacyyney.

Wykreślony zostaie z Kontrol.

W Woysku. Maior Owczarski, zmarły w dniu 11 Listopada r. b.

Otrzymuią żądane dymissyie.

Dla interessów familiynych.

W pułku 1wszym liniowym, Podporucznik Stanisław Wastkowski.—W pułku 2gim liniiowym, Podporucznik Franciszek Gliński, w stopniu Kapitana, z pozwoleniem noszenia munduru.

Naczelny Wódz.
(podpisano) KONSTANTY.
W. X. R.

Zgodno z oryginałem
Jenerał Szef Sztabu Głównego *Toliński.*

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

NIEMCY.

z Opawy 18 Listopada.

Dnia 14 b. m. były świetne pokoie u Jey Cesarzewicowskiey Mści Wielkiey Xiężney następczyney Saxen-Weymarskiey, gdzie wszystkie znakomite damy będące teraz w mieście tuteyszém, znaydowały się.

HISZPANIIA.

z Madrytu, 7 Listopada.

Wszystkie trybunały inkwizycyi tak w samey Hiszpanii iak równie też w Mexyku, Peru i innych osadach, na zawsze są zniesione.

Według zdania sprawy kommissyi skarbu i przychodów same procenta zabezpieczonego narodowego długu Hiszpanii składaią 235,966,639 realów; (85,991,660 franków rocznie) a cały kapitał wynosi 6,814,780,363 realów de *Vellon*; summa długu wewnętrznego od którego nieopłacaią się procenty, składa się z 7,405,792,028 realow de *Vellon* (blisko 1,800,500,000 franków). Na wypłatę tego długu przeznaczone są dobra po Jezuickie i innych zekonów zniesionych.

Trwała (*permanente*) deputacyia Kortezów iest już urządzona; do zkładu iey należy czterech Hiszpanów i trzech Amerykanów. Odbywać ona będzie czynności swoie nawet wtenczas, kiedy posiedzenia kortezów rozwiązane zostaną.

WŁOCHY.

z Neapolu 5 Listopada.

Ostatnie pisma z Sycylii nic więcey niezawieraią w sobie oprócz wyszczególnień klęsk i nieładów tam zrządzonych. Goścince między *Messiną*, *Palermo*, i *Gergenti*, napełnione były zbóycami, tak iż niepodobno było przeiechać nikomu. Przecież Rząd wziął się do ich wytępienia.

Sąd kryminalny nadzwyczayny, mianowany

w Bologni wydał niedawno wyrok w sprawie dwudziestu dwóch przestępców, oskarzonych i przekonanych o należenie do zakazanych schadzek i ukazywanie się tam z bronią, niemniey też o rozmaite swiętokradzwa i rozboie. Z tey liczby czterey są skazani na śmierć, trzey na zamknięcie do więzienia na cało życie i iedynastu na pewną liczbę lat. Czterech otrzymało wolność, zawsze iednak policyia czuwać nad nimi będzie.

Podróżny ieden przybyły niedawno do Neapolu z *Civita Castelana* (co w państwie kościelném) opowiadał, że do cytadelli tameczney przywieziono trzy ogromne wozy rozmaitych przestępców stanu; pod znaczną zasłoną iazdy.

Xiąże *Krystyan* Duński bawi teraz w Neapolu razem z małżonką swoią i ma zamiar przepędzić tam całą zimę.

Odnowiły się iuż znowu korrespondencyie i wszelkie stosunki pismienne między Palermo a Neapolem. Pierwsze z tych miast niegdyś tak piękne, tak iest teraz zniszczone, iż poznać ie trudno. Do liczby klęsk które się wylały iż tak rzec można w przeszłym miesiącu na Palermo; dodać należy i wysadzenie na powietrze prochowni w Figurillo. Buntownicy w liczbie 200 udali się byli 25 Września do pomienioney prochowni w celu opatrzenia się w proch. Dwóch między nimi pokłóciło się o coś i ieden wystrzelił z pistoletu. W mgnieniu oka cały gmach wyleciał na powietrze i 89 z tych nieszczęśliwych zagrzebł pod swemi gruzami. Powoz iadący w tę chwilę o półmili, w którym był Xiądz ieden i trzech innych podróżnych, w drobne kawałki roztrzaskanym został.

ROZMAITOŚCI.

Teoryia Snów.

Andrew Carmichael, Anglik dał dowcipne objaśnienie rodzenia się snów. Rachuie on siedm różnych stanów spania i czuwania. 1) Kiedy cała czaszka i systemat nerwowy w śnie są pogrążone, wtedy żaden sen nie ma mieysca. 2) Kiedy niektóre organa umysłowe czuwaią, a inne zmysły są uśpione, wtedy człowiek marzy, a to marzenie wydaie się iak na iawie. 3) Gdy powyższy stan ma mieysce ale oprócz tego niektóre nerwy dobrowolny ruch maiące są w stanie czuwania, wtedy dziwne zdarzenie chodzenia po nocy może mieć mieysce. 4) Kiedy ieden ze zmysłów i niektóre organa umysłowe nie spią, wtedy podczas naszego snu, możemy bydź przekonani, że nam się tylko marzy. 5) Kiedy niektóre organy umysłowe usypiaią, ale kilka zmysłów czuwa, wtedy możemy poymować zewnętrzne wrażenia i wolne przeyście ze snu do czuwania. 6) Stan szosty iest zupełnego ocknienia, w którym używamy wszelkich sił umysłowych, które od natury towarzyszą rozumowi. 7) Siodmy nareszcie stopień marzenia iest przy zupełnem czuwaniu a to wtedy, gdy nasze umysłowe siły tak są natężone, że iedynie na przedmiot namysłu naszego siły nasze zwracaiąc wrażeń zewnętrznych nie poymniemy. Zatopienie to w myślach tak iak sen nas zwodzi. Prócz tych siedmiu stopni marzenia i snu znayduie się ieszcze ieden, który autor przepomniał, a którego iednak skutki całą Europę zaymuią; stopniem tym iest *uśpienie Magnetyczne.*

Wiadomosci z obcych Kraiów tyczące się Umieiętności, Literatury i Sztuk nadobnych.

— Na rzece *Spree* bardzo pomyslnie zaprowadzone zostały statki parowe. Statek parowy *Kuryier*, potrzebuie od *Berlina* do *Charlatenburga* tylko 27 minut czasu, a nazad płynąc pod wodę minut 58. Zawsze więc statek ten idzie prędzey iak wszelka extrapoczta, maiąc na sobie oprócz tego od 200 do 300 podróżnych. — Z *Berlina* do *Potsdamu*, który leży o 4 mile od tego miasta, potrzebuie statek taki pół czwartey godziny czasu. Płaci się od osoby za przewiezienie z *Berlina* do *Charlotenburga* groszy sr. 4 a do *Podsdamu* groszy 12.

— Egipt postępuie w cywilizacyi; światły *Mahomed Ali* Basza, wszelkiey przykłada usilności do tego, aby kray ten znowu stanął na tym stopniu cywilizacyi i oświecenia, na iakim przed wiekami iasniał. Pierwszém staraniem tego światłego rządcy, obok umocnienia swoiey potęgi, było korzystanie z wszelkich mieyscowych kraiu sposobności. W tym celu kopany kanał *Kamanich*, prowadzący z *Kairu* do *Alexandryi*, w końcu Stycznia r. b. został ukończony. Dla przekonania się o iego dokładném ukończeniu, sam Basza go pierwszy przapływał, mierząc pionem w wielu miescach iego głębokość. Kupcy Alexandryyscy, wdzięczni za tak ważny zakład przemysłowy, ucztę mu wyprawili. Nieustaiący w gorliwości Basza, wysłał do *Medyolanu* kilku młodych Arabow na naukę z szczególném tém zleceniem, aby mu Gazetę Medyolańską

na język Arabski tłumaczyli. Tym sposobem chce się obeznać z stosunkami politycznemi i oświeceniem Europeyczyków. — Do *Tryiestu* przybyły niedawno proby cukru robionego w Egipcie z tameczney trzciny cukrowey. Angielskie pisma donoszą, że tenże Basza sprowadził do Egiptu okręty i maytków z Europy, i że tamże pozakładane zostały rękodzielnie iedwabne i wełniane, które ciągle są zaięte. Poczynił Basza równie przygotowania do założenia fabryki sukna. Do wykonywania swoich przedsięwzięć, używa rady Europeyczyków, na których czele, iest iego poufały *Jussuff*. Brat *Jussuffa* bawiący w *Tryieście* z dwudziestu innemi Egipcyianami gorliwie pracuie nad tém, aby związki handlowe w całey Europie pozawierać. Coż to wszystko znaczy? pyta się Anglik donoszący o tém. Kompaniia handlu wschodniego, z czasem mu na to odpowie.

— Do nayciekawszych wydarzeń w cywilizacyi narodów należy oświecanie się Negrów na wyspie *Hayti*. Wielką iest dla Negrów i Mulatów w oświeceniu pomocą to, że byli poddanemi Francuzów; ztąd mówię i piszą po Francuzku, a przez to prędzey wznoszą się do wyższego stopnia oświaty, niż inne barbarzyńskie narody, które w swoim nieokrzesanym ięzyku wzrosłe, zależą od łaski kilku oświeconych rodaków, i tyle tylko nauczyć się mogą, ile ci im z wiadomości w innych ięzykach nabytych, w rodowitym udzielą. Dla tego widziemy Negrów na *St. Domingo* zrzucaiących z siebie iarzmo niewoli, szybko wychodzących z zamętu niewiadomości i ciemnoty do cywilizacyi i światła, i wymownie głoszących prawa uciężonych rodaków. W drukarni w *Sansouci* i po innych mieyscach tey wyspy wychodzą liczne dzieła, a naywięcey w ięzyku Francuzkim. Między innemi w Królestwie *Hayti* iest pismo urzędowe pod tytułem: *Telegraf*. Wydawane iest w ięzyku Francuzkim, bardzo pięknie drukowane wychodzi w mieście *Port au Prince*. Numer z 19 Grudnia 1819 roku zawiera między innemi opis podróży, którą odbył Prezydent w okręgu *Jacmal*. Pismo to przytacza przemowy, które miał do różnych władz: z tych kładziemy iednę mianą do władzy sądowniczey, w celu aby dać poznać czytelnikom naszym sposób szlachetny myślenia, oraz czyste i gruntowne zdania urzędników tego kraiu, któremu mniey może przyznaią Europeyczycy zalet niżeli ich ma w istocie: »Obowiązki które wam są powierzone, (*słowa są Prezydenta*) nie ograniczaią się iedynie tem, żebyście zbierali się na Trybunałach i dawali wyroki; miłość dobra powszechnego, którą serce wasze i moie pałać powinno, przywieść was powinna do tego, abyście zniszczyli i rozpędzili ducha zawiści i szykany, który przez kłocenie familii, znacznie się wzmaga. Przekonało mnie doświadczenie, iż zawsze od Sędziów zależy, zapobiegać temu, aby ich współobywatele nie łączyli się z niespokoynemi i chytremi głowami, które pragną tylko dogadzaiąc egoizmowi i dobru własnemu, wikłać innych w długie processa, których duch prawa ile możności chronić się powinien. Jle razy przywołanemi będziecie do rozstrzygnienia sporów między współziomkami, stawcie się na mieyscu oyców familii, przyimcie na siebie charakter raczey godzących obywateli anizeli nieubłaganych sędziów; niech wam towarzyszy baczność na smutne położenie niewinnego, który niestety bardzo często dla tego sprawę przegrywa, że ią podstępnie w wyszukane formy zawikłać umiano. Formy dodane są prawom dla zapewnienia ich wykonania; atoli zachowuiąc należną surowość, zawsze prawa tak do ludzi przemawiaią iak dobry oyciec do dzieci. Tych, którzy są praw organem powinnością iest poznać naprzód duch łogodny ustaw, a poznawszy go do obrony niewinnych stosować. I tego zapominać nie powinniście, że sprawiedliwośc i słuszność czynami waszemi kierować powinny; a nie znaiąc ducha sprzyiania i protekcyi, rownie sądzcie bogacza iak ubogiego. Chętnie nareszcie poddaycie się trudom pracy i przykrościom, które powołaniu waszemu towarzyszą. Tym sposobem pewni bydź możecie, że zaufanie waszych współobywateli posiadaiąc, zgotuiecie sobie tę wewnętrzną spokoyność, ktorey głos w sercach sprawiedliwych mocniey iak każdy inny się odzywa.«

W Petersburgu.

w drukarni woienney Głównego Sztabu JEGO CESARSKIEY MŚCI.